

надзвичайне розмаїття пошуків та неабиякий талант кожного з вищенаведених прозаїків. Особливо актуальним став у той час естетичний імператив, що відновлював знехтуваний позитивістами, зокрема пізніми народниками, кордоцентризм українського характеру. Обстоювалося право митця на вищий, «надземний» ступінь краси, але не протиставлюваний на противагу народникам, критерію правди. Це співвідношення краси і правди стало особливістю українського модернізму, на відміну від західноєвропейського, в якому смислова реальність не співвідносилася з абсолютною істиною та правдивістю висловлень. У цьому форматі репрезентувалася лірика О.Олеся («Ах, скільки струн в душі бринить...» й «О слово рідне, орле скутий!»), П. Карманського (збірки «Ой, люлі, смутку» та «A1 fresco»). Такі ознаки притаманні доробку «молодомузівців», «хатян», «музагетівців», «митусівців».

Як бачимо, у художньому дискурсі модерністів втрачається цілісність, лінійність, натомість застосовується поетика фрагментарності, уривчастості, зустрічаються різкі, нервові або медитативні висловлювання; змінився стиль письма. Майстри слова обрали нову наративну стратегію: писати лаконічно, у центр твору ставити людину та її екзистенцію, звертати увагу на її думки, переживання, проникати в її психологію. Епоха модернізму – час переорієнтації, долання канонів, вияв свободи духу, утвердження найбільшої цінності – внутрішньої неповторності кожної людини, занурення у глибинний внутрішній світ особистості.

Отже, модернізм в українській літературі становить собою сукупність напрямів і течій, що виникли наприкінці XIX століття як заперечення традиційної народницької літератури, які стверджували нові форми вираження у художньому творі. Течії взаємно доповнюють одна одну, хоча часом естетика їх є взаємозапереченням. Попри дискусії щодо існування модернізму, можемо стверджувати: модернізм в українській літературі існував як самодостатнє естетичне явище. Він протистояв народницькій, хутірській літературі, заперечував її традиційність і канонічність, його художній дискурс споріднений з кращими зразками світового модернізму. Йому притаманні певні свої риси, які хоч і відрізняються від інших літератур, проте не суперечать їм. Тож з упевненістю можемо твердити, що модернізм – це світоглядна, філософська концепція, певна естетика, з якої вже випливає літературний напрям.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гундорова Т. Про-Явлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Львів: 1997. – 298 с.
2. Затонський Д. Що таке модернізм?//Контекст-1974: Літературно-теоретичне дослідження. – М., 1975.
3. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. - К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
4. Моклиця Марія Василівна. Модернізм як структура. Філософія. Психологія. Поетика: Дис. д-ра філол. наук: 10.01.06 / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. - Луцьк, 1999. – 416 с.
5. Мовчан Р. Особливості осмислення українського модернізму 1920-х рр. / Р. Мовчан // Дивослово : Українська мова й література в навчальних закладах. - 2010. - N 4. - С. 48-54.
6. Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини ХХ ст.: Україна і Польща. — К.: «Основи», 2001. — 327 с.
7. Москалець К. Людина на крижині. К.: 1999. – 255 с.
8. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі: Монографія. – К.: Либідь, 1999. – 447 с.
9. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Монографія. – Вид. 2-е, доп. і перероб. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ., 2002. – 392 с.
10. Франко І. З останніх десятиліть XIX віку // Збір. творів: У 50 т. –Т.41. – К., 1984.

Волошин І.

Науковий керівник – доц. Боднар В. Т.

«СТРАШНІ ОПОВІДАННЯ» ЕДГАРА АЛЛАНА ПО

Едгар Аллан По – американський письменник, класик національної літератури, людина осяйного таланту і трагічної долі. Зміст творчої спадщини Едгара По можна виразити його власними словами: «Я родом із тих, хто відзначений силою фантазії і полум'яністю пристрасті» [3: 354]. В історію американської літератури Едгар По ввійшов як поет, новеліст і критик. Його

по праву вважають зачинателем детективного жанру, наукової фантастики, «страшного оповідання», а також предтечею поезії символізму. Він є класиком «короткого оповідання».

Справедливо оцінив творчість Едгара По Ф.Достоевський, відзначаючи, що він «страшний письменник - іменно страшний, хоча з великим талантом. Його твори не можна прямо причислити до фантастических; якщо він і фантастичен, то, так сказати, зовнішнім образом... Едгард По тільки допускає зовнішню можливість неестественного події, і, допустив це подія, во всем остальном совершенно верен действительности».

Ядром прозової спадщини По є «страшні» оповідання. Саме в них найбільш яскраво виявилися основні особливості художньої манери письменника. У них розкривається своєрідність і глибина людської психіки, вивчається людське існування, можливості тіла і духу. Едгар По прагне вловити закономірність людської поведінки, яка найяскравіше виявляється у виняткових обставинах.

Свої «страшні оповідання» Едгар По називав логічними. Головний герой досліджує таємницю шляхом міркування.

Для «страшних» оповідань характерні риси, які дозволяють констатувати загальність художнього світу, створеного цією новелістикою. В ній переважає ситуація жаху, викликана напівсвідомими страхами героїв не в меншій мірі, ніж внутрішніми обставинами, лише поступово – і не обов'язково до кінця – відкритих читачеві. При насиченій щільності інтриги сюжет оповідання По найчастіше створюють не самі події, а причини, які роблять ці події необхідними і взаємопов'язаними. Виявлення цих причин вимагає немалих логічних зусиль, і вся оповідь, не дивлячись на екстраординарність фавульних подій, являє собою жорстку логічну конструкцію, яка визначає стилістичне рішення: «Не повинно бути жодного слова, яке б прямо чи непрямо було спрямоване на здійснення початкового задуму».

Для Едгара По характерні були також арабески. До них він відносив лише ті оповідання, які передають «жах душі», якій відкрився деякий містичний зв'язок явищ: життя постало як «безмірна складність», а її таємниця виявилась гнітючою, навіть непосильною для людей з нормальними психічними реакціями [1: 213-214].

Образи По лякають своєю природністю і буденністю. Це жах, який давно став звичним, жах, в якому постійно існує людина, що є повністю відірваною від суспільства «нормальних людей». Усі образи і картини конструюються на основі органічного сполучення цілковитої вигаданості загального і скуппульозної точності, предметності всіх деталей [2: 439].

Одним з класичних прикладів психологічного і «страшного» оповідання є «Падіння дому Ашерів» - напівфантастична розповідь про візит оповідача в старовинний маєток свого приятеля, про дивну хворобу леді Маделін, і про ще більш дивну хворобу Ашера, про таємничий внутрішній зв'язок між братом і сестрою і надтаємничий зв'язок між будинком і його мешканцями, про передчасні похорони, про смерть брата і сестри, і, нарешті, про падіння дому Ашерів у похмурі води озера і про втечу оповідача, який ледь врятувався в момент катастрофи.

«Падіння дому Ашерів» - порівняно короткий твір, який вирізняється оманливою простотою і ясністю, за якими приховуються глибина і складність. З одного боку, головним предметом зображення в ньому служить хворобливий стан людської психіки, свідомість на межі божевілля, а з іншого – тут зображена душа, що тремтить від страху перед майбутнім і неминучим жахом.

Проте справа не лише у деталях цього химерного сюжету, у якому реальність «перетікає» у фантастику, а в загальній атмосфері посилення жаху, відчаю, того психологічного враження, яке новела справляє на читача. Її ідея не надається для простої, прямолінійної інтерпретації, а символічні значення багатьох образів та епізодів давали критикам підстави для різного тлумачення цього твору. Важливу роль у новелі відіграє також характерний для письменника мотив «жаху душі». Він з'являтиметься і в інших творах По, котрий мав особливу пристрасть до зображення страшних, трагічних подій. Його, приміром, дуже цікавило поховання тих, хто насправді був живим; цій темі присвячені новели «Живцем поховані», «Береніка», «Без дихання» [3: 359].

Взагалі, жахливе в Едгара По – це завжди щось внутрішнє, пов'язане зі специфікою психіки персонажу, а можливо і викликане її розладом. Для По – це жах самотності душі, розлад гармонії розуму і почуттів, це внутрішнє спустошення і хаос.

Дія «страшних» оповідань По проходить в ірреальному, загадковому світі, де зміщені звичні координати часу і простору і не владні закони логіки і здорового глузду. Сюжет будується навколо якоїсь жахливої катастрофи, атмосфера оповідання сповнена безвиходу, а доля героїв – похмурого трагізму.

Варто зауважити, що провести межу між психологічними і «страшними» новелами По дуже непросто. Письменника повсякчас цікавили стан і поведінка людини в екстремальних ситуаціях, не рідко – «за межами» усталених уявлень про життя і смерть [3: 359].

Багатство й величезна креативна сила дивовижної фантазії По – найприкметніша риса його таланту. Достоевський відзначив у ній одну оригінальну особливість: «У здатності його уяви є така особливість, яку ми не зустрічали ні в кого – це сила подробиць... у повістях По ви до такої міри яскраво бачите всі подробиці змалюваного образу чи події, що врешті начебто переконалися в їхній можливості, реальності, тоді як ця подія або зовсім неможлива, або ще ніколи не відбувалася у світі» [2: 438].

Отже, предметом уваги Едгара По стала людська душа, яка вжахнулася при зіткненні зі світом, в якому для неї не залишалася місця. Звідси, біль і хвороба душі, звідси її страх і жах як об'єкти уважного художньо-психологічного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Засурский Я. Н., Коренева М.М., Стеценко Е.А. История литературы США. Литература середины XIX века (поздний романтизм). – М.: Наследие, 2000. – Т. 3. – 463 с.
2. Наливайко Д.С., Шахова К.О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: Підручник. – К.: Заповіт, 1997. – 464 с.
3. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. Том 2. Л-Я / за ред. Н.Михальської та Б.Щавурської. Тернопіль: Богдан. – С.359-361.

Вітяк Ю.М.

Науковий керівник – асист. Сеньовська Н.Л.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ

Концепція кооперативного навчання є дещо чужорідною для українських учбових закладів, що на загал підтримують традиційні методи й форми викладання. Це безпосередньо стосується як загальноосвітніх шкіл, так і ВНЗ. Проте в умовах сьогодення необхідні інші підходи щодо повідомлення, осмислення та засвоєння матеріалу. Сучасна система викладання доволі застаріла в умовах швидкісного розвитку технологій, постійних змін, появи прогресивної генерації, руйнування стереотипів. Демократія у відносинах, правах й обов'язках вимагає пильної уваги до точки зору кожного учасника навчального процесу, думка якого часто істотно різниться з позиціями інших учасників. Відповідно, можна твердити про важливість масового впровадження нових форм навчання в українських школах. Однією з таких є колективна або кооперативна форма організації навчання – це діяльність педагога із малими групами учнів, студентів, об'єднаних спільною метою. Учителю керує роботою кожного учасника процесу опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи.

Мета статті – охарактеризувати основні риси кооперативної форми навчання та обґрунтувати її актуальність в умовах сучасної освіти.

Дослідник М.Ворон говорить про те, що функції педагога в кооперативному навчанні набувають деяких нових ознак. Головна мета -вчителя - вселити в учнів віру у можливість успішного досягнення мети та спонукати їх до самостійного пошуку. Далі він виступає як фасилітатор - помічник, рівноправний учасник групи. Навантаження на педагога зростає. Адже він додатково має займатися формуванням в учнів здатності:

- координувати свою діяльність із діяльністю партнерів;
- ставати на позицію інших і змінювати свою позицію;
- надавати своїм партнерам допомогу та користуватися їхньою допомогою;
- рефлексувати свої дії та дії інших членів групи;
- з повагою ставитися до кожної думки;